

УДК 82.0(477);785;2–535.5

“ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ” МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ЯК ВАЖЛИВЕ ОРГАНОЛОГІЧНЕ ДЖЕРЕЛО

Богдан КІНДРАТЮК

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Навчально-науковий Інститут мистецтв,
вул. Тараса Шевченка 49, 76000, Івано-Франківськ, Україна

Уперше розглянуто “Історію української літератури” М. Грушевського як важливе органоологічне джерело. Дібраний великий матеріал про музику з фольклору, писемної словесності, епосу, народної християнської поезії, легенд, полемічних праць тощо інтерпретовано й уводиться в науковий обіг. Систематизовані відомості вирізняють у мальовничому житті народу давнє побутування музичних інструментів із груп ідіофонів, мембранофонів, хордофонів, аерофонів, їхні функції та виконавське мистецтво. Фундаментальна літературознавча праця дослідника, віднайдені ним факти служать черговим підтвердженням неабиякого роз-витку духовності українців, їх унеску у світову скарбницю культури, зокрема справу студіювання музичного фольклору, етноорганології.

Ключові слова: “Історія української літератури”, органологія, музичні інструменти, ідіофони, мембранофони, хордофони, аерофони, функції, виконавське мистецтво.

У духовному житті народу, відображеного М. Грушевським в *Історії української літератури*, є цінні відомості про музичні інструменти, їхню конструкцію, акустичні властивості, звуковидобування, виконавство, виготовлення, використання в побуті, ритуалах, відобра-жен-ня в прозі й поезії, візуальних мистецтвах, музиці. Однак ця багатотомна літературознавча праця видатного історика, де дивовижним чином зібрано й систематизовано громадний джерельний матеріал, майже не використовувалася в музичному інструментознавстві (органології).

Значення згаданого фундаментального зібрання творів історика, які ще не стали настільною книгою дослідників літератури й майже не використовувалися в музикознавстві, не тільки у великому фактичному матеріалі, дібраному з найдавнішого фольклору, писемної словесності, епосу, народної християнської поезії та легенд, полемічних праць, а й у глибокому аналізі явищ літературного процесу, методологічних новаціях і талановитих думках при поясненні результатів тощо. Це спонукає до їх опрацювання як важливого органоологічного джерела. Мовиться не просто про збір матеріалів, а їх інтерпретацію, наукову класифікацію й уведення в музикознавчий обіг. Тобто мета наукового пошуку бачилася в ширшому аспекті музичного джерелознавства, поданні зібраного матеріалу в комплексі, показі того, що та як знаний дослідник зі світоглядом історика-

позитивіста призибував, урахування характеру поданих ним анотацій чи опису тощо. Тоді його літературознавче надбання постає вагомим джерелом із цікавим матеріалом для загальної історії музики, допомагає привернути увагу до імен, музичних цехів, її функцій, їх соціального аспекту тощо.

Інтерпретації органологічних відомостей допомагають літературні твори, у яких постає відповідь на сформульовані вченим запитання: “Чим жили, що думали, яким богам молились сі покоління XIV–XVI вв., коли затихли княжі співці, крилошане-вітії, книжники і філософи, що кидали окрухи від свого багатого столу між маси “простих”? Що оповідали, що співали сі “прости” покоління?”¹. Актуальність визначених проблем стосовно відтворення безперервної тканини духовного життя українців важлива для всього часу, охопленого в праці дослідника. Ця думка закликає до пізнання того, якими музичними інструментами вони користувалися, для чого застосовували, які імена музичних діячів і музичні цехи як ознаки професіоналізму, які функції виконувала музика й у якому контексті все це згадувалося. Відповідно органологічні відомості з праці М. Грушевського набувають нової актуальності стосовно залучення естетично засвоєних пам’яток “давньоруської культури до виховання національної свідомості, для побудови нової української культури, що була б гідною народу України та тих цінностей, що їх він встиг уже створити для скарбниць світової цивілізації”². Позиція історика окреслює методологічний аналіз у бік синтезу різних наукових підходів. Це поєднання, з одного боку, полягає у вивченні матеріалу з погляду позитивіста, а з другого – реалізується в ідеї врахування впливу ментальності медієвіста на процес інтерпретації виділених інструментознавчих відомостей. Цим утверджується перспектива герменевтичних студій у міждисциплінарному порівнянні в цій царі--ні на основі широкого фактографічного матеріалу. Саме такий підхід ми спробували реалізувати в нашій праці³.

Заклик дослідника до використання в студіях вказівок світової етнографії, а не самої тільки слов’янської чи індоєвропейської, наближає “нас до розв’язання головної проблеми: оцінки української оригінальності в трактуванні інтернаціонального матеріалу”⁴. Підсилює важливість для українства вміщених у цьому культурологічному багатотомнику М. Грушевського насиченість викладу загальною музичною термінологією, уміле послуго-ву-вання її поняттями. Це корисне не тільки для кращого сприйняття викладених думок, а й стане в нагоді при розробці категоріального апарату органології. Частина

¹ Михайло Грушевський, *Історія української літератури* (Київ: Либідь, 1994), т. 4, кн. 1, 7.

² Станіслав Росовецький, “Примітки,” *Михайло Грушевський, Історія української літератури* (Київ: Либідь, 1993), т. 3, 277.

³ Богдан Кіндратюк, “*Історія української літератури*” Михайла Грушевського як *органологічне джерело*, наук. ред. Юрій Ясіновський (Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016).

⁴ Михайло Грушевський, *Історія української літератури* (Київ: Либідь, 1993), т. 1, 368.

У своїй монографії ми погруппували матеріал відповідно до рубрик літературознавчої праці М. Грушевського. У першому розділі знайомимо з фольклорним побутування музичних інструментів. Тут же привертаємо увагу до барвистого звукового простору русинів-українців, показуємо, як він формувався. Початки мистецтва, його функції М. Грушевський справедливо вбачав у людському колективному крику, ритмічному рухові й розміреному гуці викликаному “різними ударами, почавши від ударів голих рук і різних *ʒi pòdòi ai ɔʒa*”⁵. Відповідно розглядав їх засобами піднесення настрою та соціальної солідарності⁶. Згадані літературознавцем перлини усної народної творчості дозволили склас-ти уявлення про психологічні основи сили дії музики, уточнити шляхи розповсюдження окремих музичних інструментів, місце й причини їхнього застосування на наших теренах, вивчити взаємовпливи, запозичення чужоземних способів гри. Важливу роль у розвої музичного інструментарію мало багатозвучне довкілля (грім, дзюрчання води чи її шум, гук порогів, спів або крики птахів, плескіт їхніх крил тощо). У руках людей дзвеніли ключі, підкови, віконниці, звучала зброя, зброя коня, гриміли ковані вози, гучали паркани тощо. Навіть мости, господарські побудови сприймалися плернерними музичними спорудами. Музичні інструменти були елементам синкретизму. Шанобливе ставлення до сурм, труб, трембіт, відображення народної віри в силу їхніх звучань особливо помітне тоді, коли ці аерофони були в руках святих. Гра кожного з них, відповідно до пори року, має своє призначення; звуки інструментів, виготовлені з різного матеріалу, характеризувалися специфічною дією. Важлива роль звукового інструментарію для українців пояснюється розвитком інтенсивного хліборобства, його центральною роллю в їх житті, відповідними святами й обрядами. Музичні інструменти використовувалися разом зі співом і танцями; провідну роль відігравали ті, що творили ритмічну основу гри. Застосування звукового інструментарію часто пов’язане з організацією військової потуги. Героїчні теми розви-вали передусім співці-рапсоди. Сприяло розвою музики проведення гучних забав, колоритних частувань, “празників”, відзначення інших святкових нагод, у яких, звичайно, брали участь музиканти. Значиму роль у мистецтві відігравала когорта скоморохів. Від них переймалося чимало тем і форм. Гра муз]к, хоча б із колядницьких ватаг на Гуцульщині, характеризувалася високим рівнем

⁶ Там само.

виконавської майстерності, умілим володінням інструментами, доброю організацією репетиційного періоду. Значимість у популяризації музики мав різноманітний репертуар, де відлунювалися не тільки образи різнобарвного природно-соціального довкілля, звуків або предметів, що його породжували чи якими володіла людина, а й передусім багата пісенна творчість народу, зокрема билинна. Сприяла збереженню в його пам'яті образів музик наявність історичних прототипів (окремі князі чи дружинники, співець Боян, гудець Ор та ін.). Серед функцій музичних інструментів виразно виділяється оберегова. Певне місце серед майстрів володіння ними займали “каліки перехожі”. Повсюдне узвичаєне використання дзвонів, їхнє всепроникне часте звучання створило умови, за яких хоча б деś можна було почути їх удари. Опис звуків музичних інструментів часто подавався так, ніби вони живі, що сприяло підсиленню різнобарвних людських почуттів. Музичні інструменти відносилися людською уявою до чудодійних предметів, що появляються в значимих місцях чи після сказаного слова машинально виконують якусь роботу. У поетичних творах використані образи характерних звуків: свист, ревіння, сичання, описується результат їхньої дії. Усе це підтверджує своєрідне музичне сприймання українцями світу.

У другому розділі нашої праці скупчено відомості з українського Середньовіччя, зокрема літератури Київської Русі, оригінального письменства XII–XIII ст. Передовсім згадано гучні бубни, труби й сурми у війську. Це допомагало надати драматизму розповіді, урізнобарвити образи тогочасного княжо-дружинного життя. Автори творів уміло послуговувалися характерними звуковими деталями для мальовничого описання битв, що відлунювалося, певно, в подальших музичних композиціях, зокрема потребувало відповідних ви-ко-навських прийомів. Літописна згадка про захоплення 1169 року дзвонів володимиро-суздальськими завойовниками Києва вчергове підтверджує важливе місце цих дорогих у всі часи ідіофонів. Вагомі органологічні дані є релігійній літературі XII–XIII ст., де розгорнено цілий ряд поетичних за змістом і формою образів, зокрема звучання свирелі разом зі співом. Важко переоцінити значимість музичних відомостей, почерпнутих з однієї із центральних пам'яток княжого часу – *Галицько-Волинського літопису*. У ньому згадано про гордого «словутнього псвца Митусу», що презентує наявність таких осіб у той час на українських землях. Тут, подібно до *Слова о полку Ігоревім*, уміло змальовано розповсюдженість дзвонарства, звуки бою. У Літописі згадано про богослужбові книги, як основу церковного співу й канонічних дзвонів, полювання, пири й весілля, що не обходилися без музики. Її утвердженню в побуті допомагала значна кількість пастухів. Вони легкими у виготовленні інструментами розмальовували грою свій час. Згадками про музикування возвеличували особу, місто. Музичні інструменти мали різне призначення, а використання окремих із них, зокрема гудцями й свирцями підпадало під заборону Церкви. Для християн найкращими гуслеми вважалася доброгласна псалтирь. Нею треба возвеличувати Господа й звеселяти себе. Поступово репертуар музикантів включав християнізовані героїчні образи.

Згадки про музичні інструменти, їх функція й образ гри, тогочасні епітети до них, спосіб звуковидобування, характер виконання, його магічність тощо є взірцями широкого послуговування давньоукраїнськими літераторами цими поняттями. Передусім маються на увазі популярні писемні пам'ятки XIII ст. авторства Данила Заточника чи приписаних йому та *Повісті о Лазаревім воскресінні*. Важливе місце в розповсюдженні на теренах Європи музичних відомостей церковнослов'янською мовою займала друкована продукція Києво-Печерської лаври, зокрема *Києво-Печерський патерик*.

Завдяки студіям М. Грушевського отримуємо пояснення стосовно специфічного образу “очитих” молоточків, якими б'ють по струнах гусел чи цимбал, і вмілих пальців музиканта. Підтверджується значимість володіння грою на музичних інструментах, яка сприяє захопленню людських душ.

У третій частині наших студій розглянуто музичний інструментарій у літературі XV–XVI століть. Зміни в соціально-економічному житті цієї бурхливої доби зумовили своє побутування різних музичних інструментів і рефлексії їх образів у письменстві. У рукописах середини XV ст. помічається еволюціонування інструментознавчої термінології. Серед духовного руху відзначено два явища (змагання провідних верств громадянства отримати вирішальний голос у справах Церкви та організація братств), що певною мірою сприяли розвитку музики. Значимим для налагодження життя таких церковних об'єднань став гуртовий спів і дзвоніння, урочисті похорони їхніх членів, а плата за подзвінне – важливим джерелом доходів громад. Тож виділяється когорта освічених дзвонарів, розширюються їхні функції. В опануванні музикою важливу місію відводили друкарням і школам. Учні не тільки вивчали практику богослужень, церковні піснеспіви і, відповідно, уставні приписи дзвоніння, а й за чергою їх виконували. Розповсюдження друкованих богослужбових книг унормовувало практику застосування дзвонів, узвичаювало нову термінологію. Друкування богослужбових книг у Києві й Львові стало запорукою того, що приписи канонічного використання дзвонів на східноєвропейському просторі закладалися в Україні. Водночас студіювання літератури доповнює відомості про інші складові дзвонарської культури, зокрема вивчення практики складання пожертв на виготовлення дзвонів, будівництво споруд для них. Віднайдення богослужбових книг, надрукованих у той час церковнослов'янською мовою, сприятиме глибшим дослідженням становлення кампанологічної термінології, фіксування видозмін стосовно приписів використання бил, клепал, дзвонів і дзвінків.

Прагнення діячів культури друкувати загальноприступну й зрозумілу Біблію для “простого й посполитого чоловіка” стали запорукою швидшого поширення музичних відомостей, зміцненню педагогічних основ відповідного виховання. Водночас його цілеспрямованості допомагала поява писемних пам'яток, що розвивали свободу композиторської, виконавської та музикознавчої творчості. Запорукою кращої освіченості в цих сферах була публікація перекладної літератури, компілятивних писемних пам'яток.

Друковані літературні твори створили основу ширшого доступу до музики, особливо вокальної, як однієї з тогочасних “седми премудростей” – середньовічного тривіума й квадрівіума. Водночас переклади “на посполиту мову”, рух до “простої” мови допомагали кращому розумінню тексту, сприйманню музичних відомостей. Особливо їхньому засвоєнню сприяли ілюстровані книги, що розширює потенціал органологічної іконографії.

Глибшому вивченню окремих сторінок історії української музичної медієвістики, зокрема дзвонарства, органологічної термінології сприятиме опрацювання колективного твору XV ст. – *Літопису Великого князівства Литовського*. Важливим джерелом для історії музики, зокрема ілюстрованим, також є *Печерський патерик*. Водночас у справі вивчення формування термінології інструментознавства, укладання його словника допоможуть спостереження М. Грушевського за еволюцією мови, привернення уваги до давніх текстів, оцінка загальної ситуації в охарактеризованім комплексі течій і впливів, зокрема загально-європейського реформаційного руху.

Завдяки відгомону в українській літературі західного покайництва дізнаємося про затихання розповсюдження розважальної музики, поширення характерного співу покайців у містах і селах. Водночас разом із ним широко застосовувалася в бичувальній практиці музика дзвонів.

Згадані суспільні рухи, об’єднання людей, соціальні інституції, де звучала музика та завдяки яким вона отримувала певне спрямування для свого подальшого розвою. Написано про мисливські лови та пири, що, очевидно, не обходилися без спеціальної музики. Навіть назви таких міст, як Звенигород, відображали наповненість дзвінками звуками тогочасних поселень. Голос музичних інструментів узвичаєно уподібнювався мовленню людини, а особлива діяльність священників порівнювалася зі звуками й значимістю “Божої труби”.

У літературних творах постає не тільки гра на такому струнному інструменті як гудок, а й чи не вперше змальовано образ музикантки. Вона одночасно володіє грою на гусях і співає. Музикування мало не тільки уважних слухачів, а й служило добрим акомпанементом до танцю. За виконавство артистка отримувала винагороду.

Викладені міркування М. Грушевського допомагають краще розуміти психо-логію частини людей того часу, зокрема їхнє ставлення до музичного мистецтва, сприяють правильному тлумаченню отриманих фактів. Перекладацькі публікації на теренах України теж добре відображають тогочасну вимову й написання. Це допомагає не тільки краще простежити еволюцію музичної термінології, а й сприймати нюанси духу давніх часів.

Четверта частина наших студій зібрала інструментознавчий матеріал із літератури Першого відродження 1580–1610 рр. Глибшому сприйняттю органологічних відомостей у контексті літературного повідомлення, причин згадок про функції музичних інструментів у творах цього часу сприяє оцінка М. Грушевським змін у соціальних відносинах і політичних формах тогочасної

бурхливої доби. Тоді українська література переживала фазу стрімкого розвитку. Вона принесла чимало перлин світового письменства. Закономірно, що в них віднайшлися матеріали про музику, що суттєво збагачують органологічні уявлення, їхню поважну джерельну базу. У той час ще не забулись особливості виступів скоморохів, а образ комедійного характеру їхніх дійств влучно застосовувався для метафоричних висловлювань, негативної оцінки подій, учинків. Згадки про сприйняття прикмет давніх звучань музичних інструментів, передовсім труби, часто використовувалися для доречних висловлювань, зокрема автором *Історії української літератури*. В її характеристиці дослідник продовжує слушно послуговуватися музичною термінологією, а опис письмового викладу думок діячів минулого є корисним для сучасних виконавців музичних композицій та їхнім реципієнтам, які прагнуть сприйняти суть образного змісту творів, що звучать.

Як і в попередніх томах, чимало місця займають згадки про складові дзвонарської культури. Завдяки літераторам приверталась увага до приписів церковних уставів, потреби ретельного проведення богослужень добового кола. Це сприяло дотриманню канонічних дзвонів, оснащенню дзвіниць наборами дзвонів, серед якого кожен мав узвичаєне призначення не лише відповідно до уставу, а й “стариною” української Церкви, давнього місцевого звичаю. Значимим було ратне використання дзвонів (зокрема, воно подане зі спогадів київського патриція Бозька Балики про його подорож 1612 р. до Москви під час її захоплення польським військом), обрядове застосовування дзвінків. Стають відомі тогочасні назви великодніх клепачок чи тріскавок, тарахкалок, характер їхніх звучань, згадано прадавнє било й гра на ньому. Оцінено роль дзвонів і спо-руд для них у житті церковної спільноти, відмічено значимість осіб, що відповідали за них; посада паламаря, який іноді бив у дзвони, була одним зі щаблів ієрархічної драбини (нею часто піднімалися відомі церковні діячі). Міцнів звичай жертвувати на будову величних і досі дзвіниць. Їх образи є в згаданих ілюстрованих книгах, що збагачує дзвонарську іконографію.

Подальшій популяризації музичних відомостей сприяв розвій дру-кар-ської діяльності, видання книг церковнослов'янською мовою, завдяки яким отримуємо давньоукраїнські назви музичних інструментів, дізнає-мо-ся про розрізнення звучання труби й сурми, метафоричні висловлювання про музику. Увага до музичних інструментів, їхня розповсюдженість і популяр-ність підтверджується тим, що на кінець XVI – початок XVII ст. в Україні склалася багата органологічна лексика. Не випадково письменники ми-ну-лого широко нею послуговувалися, як і прислів'ями, де метафорично згадувались органологічні відомості. Застосовані сильні виразові засоби сприяли музично-поетичному звучанню окремих фрагментів творів.

Певним чином розповсюдженню музичних знань сприяли діячі осві-ти, а її розвитку допомагали твори, де згадувались музичні інструменти, подавався характер образу їхніх звучань. Запорукою пропаганди різних видів мистецтва,

зокрема музики в житті ранньомодерної України, було впровадження нових західноєвропейських освітніх надбань. Чинником розвитку музичного мистецтва стало не тільки вивчення “семи вільних наук” в академіях, а й загальна спрямованість освіти в широкій мережі навчальних закладів, опанування їхніми вихованцями співом. Особливу увагу звертали на засвоєння відомостей із Псалтиря. Із нього й інших подібних книг учні отримували певні музичні знання. Суть органологічних відомостей підкріплюється згадкою про музичні інструменти, як складових образу мітологічних героїв Давньої Греції та засіб кращого возвеличення відомих персон. Відповідно інструментознавчі дані сприймалися з публічних виступів, присвячених прославленню діячів культури й освіти, покровителів мистецтв (мовиться передусім про Петра Могилу).

Серед різноманітних функцій музики помітне місце займала прикладна й гедоністична. Може тому чимало музичних інструментів пов’язані з працею пастухів. Знаходимо описи характеру гри на аерофонах, різноманітний репертуар музикантів. Дізнаємося, що звучання органів у латинському богослуженні викликало в християн східного обряду своєрідний інтерес.

Доповнять відомості з історії української музики й допоможуть глибше сприйняти музичні терміни та поняття методологічні рекомендації М. Грушевського стосовно подальшого вивчення літописів, упровадження культурно-історичного підходу до трактування отриманих фактів. Водночас опрацювання творів періоду, коли формувалася література, орієнтована не на грецький Схід, а на латинський Захід, спонукає до вивчення подібних процесів у музиці. Цікаві результати дадуть студії такого органологічного джерела, як заповіти, де часто мовилося про пожертви на дзвони й дзвіниці коштами та матеріалом, плату дзвонарям тощо. Не менш привабливим інструментознавчим джерелом стануть епіграми на клейноти. Цінні дослідницькі перспективи відкриває привернення уваги до такої мало-вивченої царини нашої культурології, як студіювання міських ритуалів і свят давньої України.

Опрацювання *Історії української літератури* М. Грушевського переконує, що її твори важливі не тільки для дослідників джерел музичного мистецтва, зокрема інструментального та вокального, студіювання фольклору, етноорганології, а й послужать міцним базисом для вивчення музики інших народів, розв’язання проблем їх медієвістики. Фундаментальна праця дослідника, віднайдені факти служать черговим підтвердженням неабиякого розвитку духовності українців, їх унеску у світову скарбницю культури. Окрім списку використаних джерел (152 позиції), у нашій праці вміщено іменний і предметний покажчики. Вони, разом із цікавими, як думається, ілюстраціями, сприяють кращому сприйняттю побутування масиву музичних інструментів із груп ідіофонів, мембранофонів, хордофонів, аерофонів і майстерного їхнього використання в Україні.

**“THE HISTORY OF UKRAINIAN LITERATURE”
BY MYKHAYLO HRUSHEVSKYI
AS AN IMPORTANT ORGANOLOGICAL SOURCE**

Bohdan KINDRATIUK

Vasyl Stefanyk National University,
Educational and Scientific Institute of Arts,
49, Tarasa Shevchenka str, 76000, Ivano-Frankivsk, Ukraine

The pearls of oral popular art, written creations, selected by Mykhaylo Hrushevskiy for “*The History of Ukrainian Literature*”, convey a lot of interesting data on different musical instruments. His thoughts on existence of this or that musical instrument, their precise specifications and insignificant usage of this fundamental collection by contemporary researchers in their studies, which supplement information from the history of Ukrainian music, display its role in the life of our people better. Therefore we get to know about its traditional musical tool kit, the construction of separate musical implements, their manufacturing, acoustic qualities, sound production and performance practice, established usage in everyday life, rituals, depicted in prose and poetry, visual arts, music that helps to underline the uniqueness of Ukrainians better.

The sound system of ancient Ukraine was filled with instrumental signals, motifs-hejnal, ensemble soundings to the brim. Semantics and aesthetics of the phonic palette were being formed. It is a convincing evidence of existence of indigenous and borrowed musical instruments. The important role of music in the Middle Ages, its significance and functions in church and secular life are first and foremost confirmed by the fact that it was in the list of important sciences of that time. The recollection of various musical instruments among literary motifs helped writers of that time to create the complex of images, full of impressive moments that arouse the reader’s senses and their imagination. At the same time the study of literary works helps to better conjecture of the perception of musical instruments’ sounds by ukrainians.

In his studies M. Hrushevskiy picturesquely presents his contemplations with the help of musical terminology, figuratively draws the situation in the literary process that contributes to better understanding of his work. Studying the history of Ukrainian music, issues of organology, we should follow the thoughts of famous historian in his original introductions or epilogues to the constituents of the literature.

The observations, of the scientist, his useful thoughts are important to the methodology of ukrainian musical researches. His conclusions show us the outlook for the musical studios, particularly as to the determination of performers’ repertoire, the better establishment of functions of musical art, etc. The results of the works of Ukrainian writers that were highly praised by M. Hrushevskiy, their special lexicon will be interesting for campanologists.

The study on “The History of Ukrainian Literature” shows us that it’s works are important not only for researchers of Ukrainian musical art, but will serve as a valuable foundation for studying the music of European nations, solving problems of their medieval studies. The fundamental work of M. Hrushevskiy, the facts studied by him serve as another proof of an extraordinary development of Ukrainians’ spirituality and intellect, their contribution to the world cultural treasure trove, especially in the sphere of studying musical folklore and ethnic organology.

Key words: “History of Ukrainian Literature”, organology of musical instruments, idiophones, membranophones, chordophones, aerophones, cultural functions, art performance

REFERENCES

- Hrushevskyi, Mykhailo. *Istoriia ukrainskoi literatury*. Kyiv: Lybid, 1994, t. 4, kn. 1. (in Ukrainian).
- Hrushevskyi, Mykhailo. *Istoriia ukrainskoi literatury*. Kyiv: Lybid, 1993, t. 1. (in Ukrainian).
- Kindratiuk, Bohdan. “*Istoriia ukrainskoi literatury*” *Mykhaila Hrushevskoho yak orhanolohichne dzherelo*. Nauk. red. Yurii Yasinovskyi. Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2016. (in Ukrainian).
- Rosovetskyi, Stanislav. “*Prymitky*.” Mykhailo Hrushevskyi, *Istoriia ukrainskoi literatury*. Kyiv: Lybid, 1993, t. 3. 257–285. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 28 січня 2018 р.

Прийнята до друку